



MAGYAR GERONTOLÓGIA

9. ÉVFOLYAM 33. SZÁM

Nyomtatott verzió: ISSN 2062-3682

On-line verzió: ISSN 2062-3690

GENERÁCIÓK KÖZÖTTI FESZÜLTSEGEK OKAI, CSÖKKENTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

Bekéné Zelencz Katalin

Kulcsszavak: generációk közötti feszültségek, ageizmus, kapcsolatteremtés, attitűd, tolerancia, alkalmazkodás

Összefoglalás

A szerző a fiatalok és az idősek közötti feszültségek okait igyekszik feltárni. Rávilágít a gondolkodás és a személyiség fejlődés területeire, a két generáció közötti különbségekre, és hasonlóságokra is valamint a feszültségek csökkentésére megoldási alternatívákat kínál. Feltárja a fiatalok és a szépkorúak állapotbeli nehézségeit is. A szerző célja, hogy a különböző korosztályok megismerjék egymás problémáit, életkori szakaszok feladatait, ezzel is a generációk közötti feszültséget szeretné csökkenteni. Továbbá célja, hogy az ageizmust megelőzését előmozdítsa, segítse a generációk közeledését.

Summary

The Causes of Tensions Between Generations, Possibilities of Reducing it

Key words: tensions between generations, ageism, contact, attitude, tolerance, adaption.

The author is trying to discover the causes of tensions between the young and the old. She highlights the fields of cogitation and personal development, the differences and similarities between the two generations, furthermore, she offers alternative solutions to reduce the tensions. She explores the difficulties of the conditions of the young and the elderly. The author would like to achieve that different age groups would get to know each other's problems, and functions of life stages. By revealing this she hopes to decrease the generation gap. Further aim is to promote the prevention of ageism and the approach of generations.

Bevezetés

Az idősök jelen vannak társadalomban, és több területen is szerepeket vállalhatnak, a fiatalabb nemzedék kapcsolata kerül velük, remélhetőleg egyre nagyobb arányban. A fent említett tények ismeretében elmondhatjuk, hogy "*mindinkább előtérbe kerül az intergenerációs életmód*" és életminőség kérdése nem kevés dilemmával. Már nem csak arról beszélhetünk, hogy "életet az éveknek", hanem arról még inkább, hogy életünk során minél hosszabban egészséget, jobb megélhetést, önállóságot, biztonságot és harmonikus nemzedéki együttélést együtt élést minden életkornak megfelelően."(IVÁN L. 1999:9)

Ahhoz, hogy békés élhető közösségünk legyen néhány szempontot meg kell vizsgálnunk a generációk közötti feszültségek kapcsán.

Ellentétek és ki nem mondott vagy rosszul megfogalmazott vélemények feszülnek egymásnak, amelyben az idős és fiatal egyaránt nem érzi jól magát.

Milyen háttére lehet a generációs feszültségeknek? Vajon ezek a kommunikációs hibákból erednek? Vagy talán az eltérő gondolkodásból? A fiatalok vagy az idősebbek miatt alakult ki mindez?

Nem biztos, hogy minden kérdésre van válasz is, de néhány okot szeretnék ismertetni. Kiemelten a középiskolás korosztály és az idősök közötti kapcsolatot, feszültséget szeretném feltárni, ennek több oka van.

A generációk közötti feszültségek, okai

Az egyik, hogy *az identitás formálódása, elérése ebben az életkorban a legintenzívebb*. Itt alakulnak ki az attitűdök, értékek, itt formálódik a gondolkodás, itt van lehetőség a legjobban a helyes aspektusokra rávilágítani. Ezen kívül, *ebben az életkori szakaszban még mélyen megélhetik a nagyszülőkkel való kapcsolatot*, és a közösségi szolgálat ideje is ekkorra esik, amikor esetleg lehetőség nyílik az korosabb emberekkel kapcsolatba kerülni, más szerepeket megismerni.

"*Sok fiatal ember meg sem próbálja az idősökkel való kapcsolattartást*. A fiatalok is az idősök kapcsolata gyakran a szociális gondozó hálózaton keresztül szakemberek segítségével valósul meg, ez persze nem zárja ki a normál emberi kapcsolatot. Ezen kívül *az idős ember kevésbé kezdeményező a kapcsolatteremtésben*"(N H GROENMAN, O D'A SLEVIN, M A BUCKENHAM: 1996:171) Már az interakciók kezdeményezése, fenntartása is nehéz, még az unokáikkal, gyermekeikkel is az ismeretlen fiatalokkal pedig ez hatványozódik. A fiatalnak

kellene az idősek felé fordulni, de ez cseppet sem könnyű, mivel a *serdülőt* "kétségei még szélsőséges ítéletekbe sodorják. Hol tehetségtelennek és csúnyának, hol pedig bátorinak és rendkívülinek érzi önmagát, vagyis *önértékelése ingatag*."(BAGDY ,1986:73)

Elmondhatjuk, hogy a pubertás korban lévő fiatal még önmagában sem biztos, nem is mindig érti érzéseit, hangulat ingadozásait, és gondolatait, lekötik a saját testében - lelkében végbemenő változások, ezek mellett csoda - e hogy nem is mindig tudja hogyan kell viselkednie?

Ráadásul azt is tapasztalja, hogy hol felnőttek, hol gyerekek kezelik... szükséges, hogy a helyes mintát és empátiát kapjon.

„A fiatalok egyre kevésbé járják be a szabványos életutat, egyre kevésbé követik a korábbi nemzedékek életút sorrendjét (iskola –munkavállalás –házasodás - gyermekvállalás). Észrevehető különbség van a családalapítás körülményeiben is, a fiatalok körében új párkapcsolati formák terjedtek el.”(SÁRVÁRY, 2011:80.)

Az ifjak döntenek a karrier, a tanulás fontossága mellett e miatt sokszor a családalapítás eltolódik, esetleg nyíltan felvállalják a szingli életmódot, mert az önállóságnak nagy jelentőséget tulajdonítanak. Vagy egyéb okok miatt az együttélést választják. Ezeket a változásokat az idősebb nem nagyon érti, és kevésbé értékeli helyesnek. Más értékek mentén építették fel életüket más motivációs tényezőik voltak és más hatások érték a korosabb generációt. Az idősek hangot adnak nemtetszésüknek, a saját értékeiket próbálják újra a fiatalok elé tárni. Többször kérdeznak rá a családalapításra vagy a gyermek vállalásra, amit a fiatalok nem vesznek túl jó néven. Az szépkorúak egyszerűen nem értik, vagy nehezen fogadják el a nemzedékeket érintő változásokat. Vágynak arra, hogy unokáik legyenek, megtapasztalják ennek az állapotnak az örömét, a nagyszülőség szépségét. A fiatalabb nemzedék ezt félre értelmezi, úgy ítélik meg, hogy beleszólnak életükbe, irányítani akarják őket, amit igazán nehezen tolerálnak. Ez szintén feszültség forrása lehet.

Ezzel szemben vagy akár e mellet az idős más problémákkal küzd: megváltozik a társadalmi szerepe, anyagi biztonsága, kapcsolatai tekintélye, felelőssége, és még esetleg betegségek is nehezítik életét. Új *magatartási módot kell választania*, vagy tanulnia, hogy alkalmazkodni tudjon az előbb említett változásokhoz.(BROMLEY, 1972)

Tehát *mindkét életkorban vannak küzdelmek*, ha úgy tetszik feladatok, amit meg kell oldaniuk az egyéneknek. Más célokkal rendelkeznek, más alkalmazkodási mechanizmust kell követniük, más dolgokat kell megoldaniuk és más szükségletekkel, igényekkel bírnak. Más problémák foglalkoztatják őket, más ismeretek, tapasztalatok élmények birtokában vannak.

Ami még érdekes, hogy ugyan egy időben, egy társadalomban élnek, de más módon hat rájuk mindez, más ingerek érik őket más hatások formálják személyiségüket. A különbségek egyik oka a gondolkodás eltérésében keresendő.

"A serdülők kritikai készsége visszahat a gondolkodás fejlődésre, mivel igen sokat vitatkozik, érvel, és gyakran szemben áll mások nézeteivel. A szabályalkotás gyakorlása gyakran a "vitáért vitatkozik" képben jelenik meg."(GALAMBOS, 2007:66) Ezzel szemben az idősök gondolkodása egészen más jellegű: "érettebb, elmélyültebb lesz, emiatt mondják az idős korra, hogy a "bölcsesség kora".(N H GROENMAN, O D'A SLEVIN, M A BUCKENHAM, 1997:173)

A fiatalok életében vannak olyan tényezők, amelyek kedvetlenséget, szomorúságot, vagy közönyt váltanak ki belőlük, ez lehet a tanulás sikertelensége, egyéb kudarcok, vagy a kapcsolataik zűrös rendszere. Ez nem egyenlő a motiváció hiányával, vagy a lustasággal. Nem okolni, hibáztatni, kell a fiatalokat, erre a legkevésbé van szükségük. Ami fontos, hogy nagy szeretettel és elfogadással forduljunk feléjük és derítsük ki, hogy milyen szükségleteik vannak, mit szeretnének, mi bántja őket, mi okoz problémát, esetleg tudnánk e segíteni. itt szülőknek, nagyszülőknek, és tanároknak egyaránt van feladata. Szelíd bátorítást, egy mosolyt, biztató szót mindenképp adhatunk. Segíteni kell őket a pozitív döntések meghozásában, a reális világnézet kialakításában, értékeket kell felmutatni, együttesen vagy külön-külön célokat megfogalmazni, amiért érdemes tanulni, dolgozni, megbocsátani, újrakezdeni. Vonjuk be őket életkoruknak megfelelően az őket is érintő döntésekbe.

Amint látjuk a gondolkodásuk tartalmában eltérő aspektusokat hordoz, e mellett a tinik gondolkodása, gyors, időnként csapongó, az idősöknek több időre van szükségük az információ feldolgozásához, valamint több tapasztalattal is rendelkeznek. A fiatalok *gondolkodásban rugalmasabbak, az idősök ragaszkodnak a saját nézőpontjukhoz*. Ezek mellett az öregedési folyamatok hatnak a gondolkodásra is. "A kor előrehaladtával fokozatos kognitív hanyatlás jelentkezik".(ZSUGA, CSIBA, 2011:139)

Nem csak az idegrendszeri folyamatoktól függ, hogy milyen lesz az idős ember gondolkodása, hanem hogy hogyan tudnak megbirkózni az őket ért nehézségekkel, és a kor folyton jelen lévő változásaival.

"A múltba akarnak kapaszkodni, de ez azzal a veszéllyel jár, hogy nem akarják felismerni magukat a jelenben, és rosszul öregszenek, mert vagy fiatalok tipikus viselkedését öltik magukra, és nevétségessé válnak, vagy elutasítják a világot, epés, kiábrándult, hangulatban nem fogadják el a "visszatekintő" mivoltukat "(NICASSIO, 2006:178). Ezt az

idősek különböző módon élik meg, a fiatalok meg általában nem értik a fiatalos viselkedést, az elutasítást és az "epés" megjegyzéseket pedig nehezen tolerálják, ugyanis önértékelésük és érzelmi életük is hullámzó.

Az idősek meg olyan ambivalens elvárások közé kerülnek, ahol nehéz emberséggel helyt állni. Elvárják, hogy fiatalos legyen, de ne annyira, adjon tanácsot, de ne szóljon bele mindenbe, kövesse a változásokat, de maradjon a múlt jól bevált tevékenységei között... nem egyszerű ezt megtapasztalni, hogy mi az a kényes egyensúly, ahol ezt teljesíteni tudja. Ráadásul az elvárások dinamikusan változnak... mire már megtalálta az egyensúlyt, újra kezdheti ismét megkeresni, mert már más út lesz járható.

Ebben támogatás, toleranciát elfogadást és humánumot kellene tanúsítani a fiatalabb nemzedéknek. Az őszinte odafordulást és az egyértelműen, szeretettel megfogalmazott észrevételeket pozitívan tudják fogadni a koros emberek is. A társadalmi elszigetelődést ne mozdítsuk elő, magatartásunkkal és szavainkkal is az idősek elfogadását, támogatását közöljük a társadalomban és a családban egyaránt.

„A modern ember elidegenedett önmagától, embertársaitól és a természettől. Átváltozott árucikké, életerőit, úgy éli meg, mint befektetést amelyek az adott piaci feltételek közt elérhető legmagasabb hasznot kell hozni”(E. FROMM,1956:112)

Az emberi kapcsolataink fontosak, fontosabbak, mint a profit, mint azok az értéknek látszó tényezők, amelyekkel naponta szembesülünk. Gondolkodásunk formálódása, az alapvető feltétele annak, hogy az idősekkel kapcsolatos attitűdjeink helyesek, érték tartóak legyenek.

„Alapvető az idős emberek szociális, családi helyzete. Akik családi vagy rokoni, esetleg baráti körben élhetnek, melegségben, nyugalomban, biztosított a harmóniájuk. Ha azonban hozzátartozóikat elveszítik, s a fiatalok nem törődnek velük, vagy ellenséges légkörben élnek elszigetelődnek, magukra maradnak.”(HÁRDI I., 1997.:183) Ha ezt engedjük társadalmunk fejlődése, növekedése lassulni fog és olyan értéknek tűnő trendek fognak teret hódítani, ahol az időseknek nem tulajdonítanak nagy szerepet. Ennek az lesz a következménye, hogy minket is gyermekeink, unokáink magunkra fognak hagyni.

„Az mindenképpen rossz, ha elfelejtkezünk idős, beteg családtagunkról és hálátlanok vagyunk, akkor hagyjuk őket magukra, amikor szükségük van támogatásra, segítségre.” (NICASSIO, 2006:179) Helytelen magatartás ez, kényelmesebbnek tűnik, vagy az is lehet, hogy nincs motivációnk, akaratunk, időnk, hogy ellátásukat megoldjuk. (NICASSIO, 2006) Ne

felejtjük el, ahogy bánunk az idősokkal, a gyermekeink is hasonlóan fognak velünk viselkedni, hiszen a példa, a minta nagy jelentőséggel bír.

Előítéletek, ageizmus?

A következő szempont, amit meg kell említenünk, az *előítélet*, ami irányíthatja a fiatalok viselkedését, kommunikációját, kapcsolatait.

Vajon vannak előítéletek az idősokkal kapcsolatban? Ezek honnan származnak?

"Az előítéletek olyan negatív attitűdök, amelyek tapasztalatok híján vagy téves általánosításon nyugvó negatív ítéletek alapján formálódnak egyes csoportokkal vagy egyénnel szemben."(SZABÓ, 2004:358)

Lehetséges, hogy volt a fiatalabb nemzedék életében egy-két negatív tapasztalat egy nagyszülővel, vagy szomszédal kapcsolatosan és ez mélyen belevésődött az életükbe, gondolkodásukra. A konfliktusok, a harag, a feszültség, melyeket nem tudtak feldolgozni, ellentétek, melyek szembe állították őket, melyek nem engedték, hogy más szemléletet alakítsanak ki.

A másik fontos tényező a generációk közötti különbségek esetén a tapasztalatok és élmények valamint a gondolkodásmód különbözősége. A jelenségekhez, eseményekhez, személyekhez való hozzáállás más lesz egy időse és más lesz egy fiatal esetében.

Ezen kívül a média kissé hiányos képet ad az idősokról, sok esetben negatív módon mutatja őket. Mindenki számára evidens, hogy a serdülők életében a médiának hatalmas jelentősége van. Éppen ezért amit látnak, hallanak naponta, az erősen jelen van életükben és éppen ezért befolyásolja gondolkodásukat, elképzeléseiket, attitűdjeiket. *Nem szabad engednünk, hogy a különböző trendek az idősokkal kapcsolatos bánásmódunkat, gondolkodásunkat negatív módon befolyásolják.*

Mert, ha ennek teret engedünk, akkor már csak egy lépés az *ageizmus*. Ennek terjedését nem engedhetjük meg, ez a családok, az oktatás és a társadalom feladata is.

„Sajnos akkor amikor megengedjük, hogy a társadalomban egy ifjúságot sugárzó kép domináljon, elveszítjük a kapcsolatot népességünk leggazdagabb változatosságot mutató részével. *Az idős embereknek sajátos és egyedülálló rálátásuk van sok szociális, gazdasági és technológiai fejleményre.*” (POTTER, PERRY, 1996:485) Olyan egyedi szemlélettel rendelkeznek, olyan probléma látással és megoldási alternatívákkal, melyek nem csak hogy lehetőséget, de sokszor megoldást is kínálnak egy-egy helyzetre. Sajátos látásmódjuk a tapasztalataikból, a bölcsességükből ered.

A korosabb emberek tapasztalataiból merítve elkerülhetnénk a fiatalos hibákat, vagy éppen meghallgathatnánk más nézőpontokat is, amik előre lendíthetik a fejlődésünket.

A társadalmi - gazdasági változások valamint a család struktúrájának az átalakulása elősegítette a generációk közötti szakadék növekedését.

A feszültségek csökkentésének lehetőségei

Az első lépés mindenképpen az, hogy megismerjük a másik generációt. Az életszakaszok feladatait, nehézségeit, a másik generáció érzéseit, gondolatait, motivációját. Fontos, hogy nyitott hozzáállást tanúsítsunk a másik nemzedék irányában. Szavainkat, viselkedésünket az elfogadás, a tolerancia és a szeretet vezérelje. Együtt kell élnünk a társadalomban, a családban, mennyivel könnyebb, ha megértjük és segítjük egymást. Fogadjuk el, hogy az idősek olyan tapasztalatokkal rendelkeznek, amelyek a mi fejlődésünket is segíthetik, hallgassuk meg őket, tiszteljük, becsüljük azt, amit elértek és megvalósítottak, engedjük, hogy tanítsanak minket. A fiatalok lelkesedésének, lendületének hihetetlen alkalmazkodási képességüknek örülünk, mert ezzel viszik előre a társadalmat, ezzel tudnak segíteni, támogassuk őket abban, hogy vágyaikat,- ha az emberiség javára szolgál- meg tudják valósítani.

Ahogy Böjte Csaba mondja: *„Minden estére új hajnal jön és minden megfáradt nemzedék után egy tiszta lappal induló nemzedék következik, akik nem a mi kompromisszumainkkal indulnak útnak”*(KARIKÓ É. :2013:42.) A fiatalabb generáció új feladatokkal, új kihívásokkal, új nehézségekkel néz szembe.

A fiatalok kíváncsisága az idősek bölcsessége, az ifjak lendülete, a szépkorúak türelme megadja a társadalom számára a dinamizmust és az állandóságot. Ahhoz, hogy egy társadalom jól működjön és fejlődni tudjon mindegyikre szükség van.

Befejezés

A feszültségek a különböző életszakaszokból eredő eltérő feladatokból adódnak, valamint a korosztályok szükségletei, indítékai, motivációja is más. E mellett a társadalmi megítélés, a média szemlélete sem segíti az ellentétek csökkenését.

Úgy látom, hogy *az előítéletek megakadályozzák a kezdeményezést, hátráltatják a motiváció és a másik megismerésének folyamatát,* éppen ezért nem szabad ennek teret engedni.

Az előítéletek lebontása fontos. Ez mindannyiunk feladata. Meg kell a fiatalokkal ismertetni az idősödő embereket, hogy jobban megismerjék helyzetüket, gondolkodásukat,

gondjaikat, érzéseiket. Olyan *lehetőségeket kell felkínálni, ahol önkéntesen, szelíd irányítás mellett az idősekkel kapcsolatba kerülhetnek, akár segíthetnek is nekik.*

Az öregeknél és a fiataloknál is meghatározó - jelleggel bír, ha vannak ismereteik az öregedésről,- az idősödés folyamatairól, és vannak kapcsolataik a másik nemzedékkel, és élményekkel, tapasztalatokkal rendelkeznek ez irányban.(HESS, 2000)

Segíteni kell a generációk közeledését, lehetőségeket kell teremteni, az élményekre, kapcsolatokra és a hidak így maguktól épülni fognak a generációs szakadék fölött. A lehetőségek száma végtelen, lehet, némi kreativitást, figyelmet, kezdeményezést és odafigyelést igényel.

Mindenekelőtt önmagunk formálását kell elkezdni, amely során olyan tulajdonságokat fejleszthetünk, mint a tolerancia, empátia, alkalmazkodás. Ebben segíteni a körülöttünk lévőket különböző programokkal, rendezvényekkel is, de elsőként gondolkodásunk és attitűdjeink fejlesztésén kell fáradoznunk, hogy egy ageizmustól, és előítéletektől mentes világban tudjunk élni, ahol idős és fiatal együtt, egymás épülését szolgálja.

Irodalomjegyzék

1. BAGDY E.(1986): Családi szocializáció és személyiségzavarok, Tankönyvkiadó, Budapest, 73.
2. BROMLEY D.B.(1972): Az emberi öregedés pszichológiája, Stúdium könyvek, Gondolat Kiadó, Budapest
3. FROMM E.:(1956):A szeretet művészete, Helikon Kiadó 1984-es kiadása)
4. GALAMBOS K.(2007) A fejlődéslélektan és szocializáció alapjai, Műszaki Kiadó, Budapest
5. GROENMAN N. H., SLEVIN O.D'A, BUCKENHAM M.(1996) A: Szociológia, szociálpszichológia és magatartástudomány ápolóknak, Semmelweis Kiadó, Budapest,168- 174.
6. HÁRDI I.(1997) Lelki egészségvédelem, Medicina,Budapest,183.
7. HESS T. M.(2000): Szociális megismerés felnőttkorban: öregedéssel kapcsolatos változások a tudásban és a feldolgozási mechanizmusokban In: CZIGLER I. (szerk.) Túl a fiatalságon, - Megismerési folyamatok idős korban, Akadémiai Kiadó, Pszichológiai tanulmányok XVI .
8. IVÁN L.(1999):Az idősgondozás helyzete Európában, Nővér,6. 8.
9. KARIKÓ É.:(2013) Út a végtelenbe,Helikon Kiadó, Budapest,42.
10. NICASSIO B.F.(2006): A nevelés öröme, Don Bosco Kiadó, Budapest,178.
11. POTTER P., PERRY A.G.(1996): Az ápolás elmélete és gyakorlata, Medicina, Budapest,485.
12. SÁRVÁRY A(2011): Egyén a Családban,Debreceni Egyetemi Kiadó 80.
13. SZABÓ É.(2004): Személypercepció, attribúció, egyének és csoportok megítélése In: N KOLLÁR K.- SZABÓ É.(szerk): Pszichológia pedagógusoknak, Osiris Kiadó,Budapest, 358.
14. ZSUGA J:- CSIBA L.: Az idegrendszer időskori elváltozásai és betegségei In: SEMSEI I. (szerk): Gerontológia, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen 139.

Bekéné Zelencz Katalin

Szerencsi Szakképzési Centrum Kossuth Lajos Gimnázium, Szakgimnázium- és Szakközépiskola, 3950.Sárospatak, Borsi út 10.

Email: apolo22@indamail.hu; tel: 06-304029774